

AZ ÚJ TÖRÖK MUNKATÖRVÉNY. A köztársaság kikiáltásáig Törökországban egyáltalán nem volt a munkaviszonyokat szabályozó törvényhozása. Az üzemi dolgozók és az irodai alkalmazottak nem alapítottak érdekvédelmi szervezeteket. Az ebben a helyzetben kialakuló zavaros viszonyok s a török ipar gyorsütemű fejlődése, amely a munkások tizezreit összpontosította az ipari vidékeken, kényszerítették Kemál kormányát arra, hogy megalkossa a közelmúltban szentesített munkatörvénykönyvet.

A török üzemekben eddig uralkodó munkaviszonyok olyanok voltak, mint amilyenekről Robert Owen vagy Engels számolt be a múlt század elejének Angliájáról szóló tanulmányában. A napi munkaidő legalább tíz óra, de igen gyakran 12—14 óra is. A heti pihenőnap sem rendszeres, munkaszerződésekről szó sincs, a gyártulajdonos minden további nélkül elbocsáthatta munkásait. Világos, hogy ilyen körülmények között a bérek igen alacsony napi szinten alakultak ki. A munkások 30 százalékának napi keresete átlag 25 piasztér, 50 százalékának 40-50 piasztér, 15 százalékának 50-100, 4 százalékának 10-2000 piasztér, s csupán 1 százalék éri el a napi 200-300 piasztér bért. (A piasztér értéke valamivel magasabb mint a lejé.)

Az egészségügyi viszonyok is igen sivarak; a higiéniai berendezések és védelmi felszerelések hiánya következtében igen gyakoriak a balesetek s a professzionális megbetegedések; nincs sem betegség-, sem balesetbiztosítás. A munkások nem bírnak szervezkedési joggal sem; bérviszályok esetén a döntés kizárólag az üzemek vezetőit illeti. Semmilyen törvényes intézkedés nem korlátozta a gyermeki munkaerő alkalmazását az iparban. Ezért nemcsak a gyárakban, hanem a bányákban is gyakori a női és gyermeki munkaerő. Bölcsődéknek, üzemi iskoláknak sehol semmi nyoma.

A hivatalos statisztika igen hiányos s ezért a török munkásság száma felől csak hozzávetőleges adatok fölött rendelkezünk. A török ipar 1932-ben kb. 55.000 munkást foglalkoztatott. Ez a szám 1934-ig közel 90.000-re emelkedett. A török „ötéves terv“ végrehajtása folyamán a munkáslétszám újabb emelkedése várható. Jellemző, hogy a nőmunkások száma gyorsabban emelkedik, mint a férfiaké. Különösen nagy szerepet játszanak a nők a textiliparban és a földművelésben. 1932-ben az ipar 1594 tizennégy évnél fiatalabb gyermeket foglalkoztatott. Számuk 1933-ban 2581-re emelkedett, viszont a következő évben 1798-ra csökkent. Az ipar gyors kifejlődését a munkásság helyzetének rohamos romlása kísérte. Erre utal az a körülmény, hogy 1932 és 1934 között a munkabérek összege csupán 13,4 százalékkal emelkedett, holott a munkáslétszám közel 60 százalékkal nőtt ez alatt a három év alatt. A munkatörvény megalkotásának ideje mindenképp elérkezett.

Ismeretesek azok az alapelvek, amiket Kemal a török ujjaépítésben alkalmaz. A hivatalos elmélet nem ismeri el az osztályok létezését a néptestben s az államra bizza a gazdasági szerepet játszó tényezők kölcsönös viszonyának a rendezését. Ezért az új munkatörvénnyel egyidejűleg munkaügyi minisztériumot is állítottak fel Ankarában.

Az új törvény most júniusban lépett érvénybe s elsősorban a munkaviszonyok progresszív megjavítását célozza. Alapelveként a munkások és a munkaadók közti szerződések rendszerét vezeti be; a munkaidőt heti 48 órára korlátozza; gyermekeket csak 12 éves kortól enged alkalmazni; tizenhat éven aluli gyermekek maximum 8 órát dolgozhatnak naponta; nők és 18 évnél fiatalabb gyermekek nem dolgozhatnak föld alatt vagy vízben; 18 éven alól éjjeli munka sem végezhető; női munkaerők csak a törvény által előírt iparágakban alkalmazhatók; anyák a szülés előtt és után három-három heti szabadságot élveznek; a munkaközvetítést maga az állam intézi s tilos minden magánkezdeményezés. A sztrájk és a *lock out* tilos. A munkások nem szervezkedhetnek. Az esetleges viszályok megtárgyalására delegátusok küldendők ki s ha a tárgyalások ered-

ménytelenek, úgy bíróság dönti el a kérdést. Minden vilajetben a döntőbíró szerepét a munkáskonfliktusokban magasrangú hivatalnok látja el. Ha a helyi hatóságok nem tudnak dönteni, úgy az ankarai legfelsőbb döntőbíró elé kerül a kérdés. A betegség és baleset elleni biztosítást az állam kezeli. A törvény kedvezményeiben a külföldi munkások nem részesülnek. Az üzemhygiéniai és munkásvédelmi intézkedések a törvény szentesítése után három évvel lépnek érvénybe.

Amint látható, a török „munkatörvény” jelenlegi formájában feletébb hiányos. Gyakran még elvi megfontolásai is vitathatók. Abban az országban, ahol a munkaviszonyok eddig a munkaadók kényére-kedvére alakultak, még ez a többé-kevésbé tökéletlen törvény is a haladás tényezőjévé lehet. (Márk Viktor)

A NYELVESZET ÉS A TÁRSADALOMKUTATÁS termékeny összekapcsolása jellemzi Ferdinand Brunot egész életművét, akit éppen a szaktudomány módszertanának ez a sajátos beállítása tett a mai francia nyelvudomány általánosan elismert mesterévé. A gondolkodás, a nyelv és a társadalom párhuzamos tanulmányozása, ahogy azt a *La pensée et la langue* című könyvében ajánlotta, nemcsak a nyelvészetet és a nyelvtanítást gazdagíthatja és gazdagítja is egészen újszerű felismerésekkel, hanem egyuttal a történetkutatás és a szociológia kitűnő segédeszköze.

Brunot monumentális munkájának, a francia nyelv történetének legújabb kötete, amely a 18. század nyelvével foglalkozik, új világot vet a francia forradalom történetére, amit pedig éppen az utolsó évtizedek folyamán annyi kitűnő munka tárgyalt és mélyített el. Nem új felismerés, hogy a nyelv társadalmi jelenség s mint ilyen hű tükrö a társadalmi tényeknek. A társadalmi változásokat a szavak változása kíséri. S minél inkább torlódnak a dialektikus átcsapások idején az események, annál gyakrabban és mélyebben változik a nyelv, nemcsak szókincsében, hanem szerkezetében, szellemében. Amikor pedig elérkezik a számadás ideje és a forradalom nyomán lassan kialakul a társadalom új egyensúlya, akkor a nyelvhez is fordulhatunk, ha le akarjuk mérni a változások horderejét és tudni akarjuk, hogyan tükröződnek azok az emberek öntudatában és érzéseiben.

„A szenvedélyek határtalan mértékben felkavarták a lelkeket s ezt a szavak megérezték. Számptalan szót magával ragadott a mithosz, a gyűlölet vagy a szeretet misztikája s olyan érzelmi vagy értelmi jelentést adott neki, amilyennel azelőtt sohasem bírt”, — írja Brunot az előszóban. A forradalom eseményei és szenvedélyei által előidézett változásokat a szavak százain követhetjük. Itt van pl. maga a *révolution*, a latin „revolutio”, a „forradalom” szó. A kifejezés eredeti értelme: *körforgás*, amit valamely égítest megtesz, míg pályáján a kiindulópontához visszatér, itt viszont mély társadalmi változást jelent. Ez utóbbi értelme már a Bastille lerombolása előtt is létezett, de „csak 1789 után került át az eszmélkedés területéről a valóságos életbe”. A „révolution” szó azután az események folyamán állandóan változtatja értékét és értelmét. Eleinte 1789 szellemét: az emberi jogokat jelenti. Amikor azonban megindul a rémuralom, akkor már a Közjóléti Bizottság *gyors* intézkedéseire vonatkozik. 1793-ban a kormány bejelenti, hogy „forradalmi marad egészen a békéig” s azt érti ez alatt, hogy a kényszerítő körülmények nyomása alatt ideiglenesen félreteszi az 1789-es elveket. A forradalom éveiben a szó nagyon divatos. „Forradalmi tanfolyamokról, forradalmi salétrom gyártásról és forradalmi cserzésről” olvashatunk. A művészetek bizottságának feladata a könyvek osztályozása s megigéri,